Monipuolinen Ira Kaspi on yhtä luonteva jazzdiivana kuin perheenäitinäkin.

Kaspin ammattiminä otti vallan kuvaushetkellä: laulajatar ei antanut murtuneen pohjeluun häiritä kuvausta vaan poseerasi kivusta huolimatta.

Koko elämä yhtä jazzia

Lotta Ehrnrooth Kuvat Juha Myllymäki

IRA KASPI on perheenäiti, jazzlaulaja ja yrittäjä. Syksyä värittää jazzklubin perustaminen Helsingin keskustaan. Toimeliaaksi tehosekoittimeksi itseään kutsuva muusikko ehtii moneen – kaikkea tekemistä määrittää tinkimätön kutsumus. >

Ira Kaspi tulee ovelle vastaan kodissaan Lohjalla ja pahoittelee sidettä nilkassaan. Kaspi kaatui äskettäin portaissa. Kainalosauvat tahdittavat nyt alkusyksyä ja aviomies, basisti **Ape Anttila** on joutunut kotona palveluvastaavaksi, mutta laulua pohjeluun murtumakaan ei estä.

– Esiinnyin äskettäin Tammisaaressa ja laulaessani unohdin täysin, että nilkkani on kipeä, Kaspi hämmästelee.

Sitä kutsutaan laulun voimaksi. Laulu on ollut 40 vuotta Ira Kaspin elämän kantavia voimia. Laulu tuo leivän pöytään. Helsinkiläissyntyinen Kaspi oli vain nelivuotias, kun hän jo istui sänkynsä laidalla ja harjoitteli esiintymistä hyppynarun pää mikrofoninaan.

Vaikka Iran lapsuudenkodissa kuunneltiin paljon erityisesti klassista musiikkia, sekä äiti että Esson henkilöstö- ja suhdetoimintajohtajana päivätyönsä tehnyt isä toivoivat tyttärelleen turvallista ammattia liike-elämän parissa.

– Kilttinä tyttönä kävin Lilla Hankenin ja kokeilinkin merkonomin työtä, mutta ala ei ollut minua varten, jo 16-vuotiaana ensilevynsä julkaissut Kaspi toteaa.

Musiikin moniottelija

Ira Kaspi esiintyy sekä yksin että eri kokoonpanoissa, muun muassa Castafioren korut -lauluyhtyeessä ja jo kahdeksatta vuotta Ira & Peter Duossa kitaristi **Peter Engbergin** kanssa. Hän myös opettaa viikoittain laulua Sibelius-Akatemiassa, ja vuosi sitten hän perusti aviomiehensä kanssa Lohjalle Rytmiomena-musiikkikoulun.

Tuoreimmat levyt, Ira & Peter Duon *A Rose* sekä säveltäjä **Erik Lindströmin** elämäntyötä kunnioittava, kapellimestari **Antti Rissasen** kanssa toteutettu *Monrepos in My Heritage*, ilmestyivät viime vuonna. Seuraava levy ilmestyy 2009.

Antti Rissanen pitää työntekoa Ira Kaspin kanssa miellyttävänä.

– Hän antaa ympärillään työskenteleville ihmisille vapaat kädet tehdä parhaansa. Hän kuuluu myös niihin harvoihin suomalaisiin artisteihin, jotka tilaavat sovittajalta valmiin nuottimapin, eli hänelle itselleen räätälöidyn kappaleet. Ihmisenä hän on lämmin, positiivinen ja herkkätunteinen.

Engbergin ja Kaspin tuorein hanke on syksyllä hotelli Tornin American Barissa käynnistyvä Join the Club, jonka ideana on kutsua rock-, pop- ja iskelmätähtiä esittämään jazzia Ira & Peter Duon kanssa kaksikon tulkitessa kappaleita uusiksi. Rajojen rikkomista siis. Syksyn vierailijoita ovat **Maija Vilkkumaa**, **Johanna Kurkela**, **Timo Rautiainen** sekä Iran ja Peterin aikoinaan yhdistänyt **Sakari Kuosmanen**.

Loppuvuodesta Kaspi ja Engberg lähtevät New Yorkiin ja Prahaan esiintymään.

Amerikan opissa

Koulutus, kärsivällisyys, kutsumus ja ahkeruus – siinä joitakin tekijöitä, jotka määrittävät Ira Kaspin pitkää uraa. Hän ei ole yhdessä yössä menestynyt tähtönen, jollaisia musiikkiteollisuus myös tuottaa.

Palataanpa ajassa taaksepäin vuoteen 1986. Ira Kaspi on 21-vuotias uunituore merkonomi. Päässä vain soivat numerot eivätkä nuotit. Esiintymistaitoja Ira on hionut **Esko Linnavallin** yhtyeen solistina ja Pori Jazz -festivaaleilla. Sibelius-Akatemia ei vielä silloin tarjonnut opetusta jazzlaulusta kiinnostuneille.

Jazz on Iran kutsumus, sen hän on käsittänyt jo 16-vuotiaana saatuaan ensimmäisen **Ella Fitzgeraldin** levynsä ja kuultuaan Fitzgeraldin tulkitsevan *How High the Moon* -kappaleen. Sanaton improvisointi eli scat-laulu ja sen tarjoamat mahdollisuudet ovat kiehtoneet Iraa siitä lähtien. Sellaista hänkin halusi tehdä!

Niin Ira Kaspi teki päätöksensä ja lähti Bostoniin Berklee College of Music -oppilaitokseen, jossa ovat hänen lisäkseen opiskelleet esimerkiksi **Heikki Sarmanto** ja **Jarmo Savolainen**. Perillä Kaspi totesi valinneensa oikein, Berkleestä hän sai välineet itsensä ilmaisulle.

Perheen vuosikymmen

Vastavalmistunut Kaspi palasi Berkleestä vuonna 1990 laulajanpaperit laukussaan, mutta puhelin ei pirissyt eikä posti kantanut työtarjouksia. Niin laulajatar meni ensi hätiin levykauppaan töihin. Toimiessaan jonkin aikaa myös risteilyemäntänä – "erinomaista esiintymiskoulutusta muuten, mikrofonia ei sellaisen jäljiltä enää arastele" – Kaspi kohtasi tulevan aviomiehensä.

Ape Anttila ja Ira tiesivät toisensa musiikkipiireistä entuudestaan, mutta vasta Cinderellalla vuonna 1994 heidän katseensa kohtasivat "sillä tavalla".

Apen kanssa Ira saattoi toteuttaa toisen unelmansa eli saada perheen ja lapsia. Sen merkeissä kului 1990-luvun loppupuoli. Pojat **Matias** ja **Tobias** syntyivät vuosina 1996 ja 1997.

– Oli ihanaa saada lapsia. Mielestäni lapsi opettaa aikuista enemmän kuin aikuinen lasta. Äitiys on ainakin minulle elämän tarkoitus, ja työ viime kädessä vain sivupolku.

– Se on myös rauhoittava ajatus. Minua ei häirinnyt siirtää omia tavoitteitani sivuun silloin, kun pojat olivat pieniä ja tarvitsivat läsnäoloani. Mutta nyt, kun he ovat jo hiukan isompia, koen olevani ammatillisesti jälleen käännekohdassa ja uusien mahdollisuuksien äärellä, Kaspi miettii.

Musiikki odotti Iraa pikkulapsivuosien ajan. Paluu piireihin tapahtui 1999 Suomen Jazzliiton klubi-illassa Juttutuvassa, ja sen jälkeen Kaspin ura on ollut tasaisessa nousussa.

Vuonna 2000 kitaristi Peter Engberg oli menossa pikkujoulukeikalle ja pulassa: esiintyjäpari Sakari Kuosmanen poti flunssaa ja Engbergiltä puuttui laulaja. Ape Anttila tuli hätiin ja ehdotti vaimoaan Kuosmasen paikkaajaksi. Siitä alkoi hedelmällinen yhteistyö.

Sensuelli diiva korkokengissään

Kahden muusikon liitto on sopusointuinen. Temperamenttiseksi vaistoihmiseksi tunnustautuva Kaspi sanoo, että Ape on liitossa se tasainen osapuoli, joka pitää jalkansa tukevasti maassa – ja siinä samalla myös vaimon jalat.

Ape Anttila kuvailee vaimoaan kotihengettäreksi. Kotioloissa Kaspi ei kanna kohtalokkaan jazzlumoojattaren viittaa. Sympaattinen perheenäiti suunnittelee keittävänsä karviaishilloa, viihtyy kädet mullassa – ruohonleikkuu tosin on Apen kontolla – ja miettii leipäkoneen hankintaa.

Mutta kodikas olemus on vain puoli Kaspia. Toiseen puoleen kuuluvat kuohkeat Rita Hayworth -kiharat, ripsien varjostama raukea katse ja lämpimän viekoitteleva laulu. Kaspista kuoriutuu sensuelli jazzdiiva heti, kun on aika ryhtyä töihin. Silloin esiintyjä ei tingi koreudesta.

Kaspi käyttää Akoyan koruja, **Martzu Toivakan** suunnittelemia esiintymisasuja ja luottaa kauneudenhoitonsa ammattilaisten käsiin. Laulajattaren kauneudesta vastaa Dr. Hauschka ja hiuksista **René Furterer**. Hiotun naisellinen glamour-minä on yleisön palvelemista ja osa ammatti-identiteettiä. Siihen tasapainoinen arki antaa eväät.

– Kun ankkuri on pohjassa, uskaltaa lähteä kauemmaksikin kalaan, Kaspi muotoilee.

Muusikkoperheen yhteisiä harrastuksia ovat ruuanlaitto ja liikunta. Koko perhe pelaa tennistä, ja Ira hoitaa itseään Lohjan Balanssiklubilla henkilökohtaisen kunto-ohjaajan **Johanna Hellgrenin** huomassa. Kaspi havainnollistaa laulajan hyvinvoinnin merkitystä. Jos viulisti on nuhainen, viulu ei kuulosta nuhaiselta. Mutta laulaja on itse oma soittimensa.

Perheen antaman voiman lisäksi Kaspi korostaa myös verkostoitumisen, erityisesti naisverkostojen merkitystä. Hän on mukana 15 muusikon Jazzsiskot-yhdistyksessä, joka pyrkii edistämään jazzmuusikkonaisten asemaa muun muassa järjestämällä säännöllisesti isoja konsertteja. "Siskoihin" kuuluvat **Emma Salokoski**, **Johanna Iivanainen**, **Mirja Mäkelä**, **Eeppi Ursin**, **Aili Ikonen**, **Riikka Timonen** ja **Jenny Robson**.

Herkkä mutta käytännöllinen

Ira Kaspi elää täysipainoista 43-vuotiaan naisen elämää. Onni on sitä, että saa harrastaa työtään. Tärkeimpänä roolinaan Kaspi hän pitää identiteettiään kaksikielisenä perheenäitinä. Kodissa puhutaan ruotsia ja suomea. Mutta jazzlaulajan ammatti-identiteetti on vahva kakkonen.

– Muusikkona tärkeintä on olla oma itsensä. Olen vanhemmiten hyväksynyt sen, etten voi miellyttää kaikkia. Pitää vain toteuttaa omaa kutsumustaan. Kaikkein turhinta on jäädä kotiin marisemaan ja arvostelemaan muita, että tuonkin olisin tehnyt paremmin.

Taiteilijapersoonaansa Kaspi kuvailee yhdistelmäksi herkkyyttä ja vahvuutta. Herkkyys on kaiken ilmaisun lähtökohta ja mahdollistaja, käytännöllisyys taas antaa vahvuutta.

– En vierasta myyntiä ja markkinointia, kaupallisuus ei ole minusta hyvän vastakohta. Onhan esimerkiksi Rytmiomena-koulunkin pyörittäminen liiketoimintaa. Ajattelen myös, että Peter ja minä pyöritämme pientä puotia.

Taiteilijan täytyy myös tavoittaa yleisönsä eli ihmiset, joille laulaa. Kaspin mukaan Suomessakin on kelpo muusikoita, jotka jäävät syrjään vain siksi, että eivät osaa tai uskalla myydä itseään.

Laulajana Ira Kaspi kokee olevansa tulkitsija ja tarinankertoja. Hän vierastaa kikkailua.

– Ilmaisuani määrittävät melodisuus ja siihen liitetty tekstillinen ajatus. En halua ampua yli.

Esimerkiksi **Suzanne Vega** ja **Cassandra Wilson** ovat Kaspin mukaan hyviä esimerkkejä taiteilijoista, jotka välillä hyvinkin minimalistisin keinoin ovat valtavan ilmaisuvoimaisia. Suomalaisiin innoittajiin lukeutuu edesmennyt **Laila Kinnunen**.

Tukijat taiteilijan tiellä

Kaspi kertoo olleensa nuorena kova jännittämään, ja hänen on täytynyt tietoisesti opetella kritiikin vastaanottamisen taitoa. Enää hän ei jännitä eikä pelkää epäonnistumisia.

Kyky ideoida ja heittäytyä monenlaisiin hankkeisiin on Ira Kaspin vahvuus. Tällä hetkellä Kaspia ja hänen työpariaan Peter Engbergiä työllistää Join the Club -jazzklubi.

Kaspi pitää esiintymisestä ja aistii vahvasti yleisönsä. Hänelle laulaminen on vuorovaikutusta. Esiintyjänä Kaspi on luonnonlapsi, lähes aseeton yleisönsä edessä. Hotelli Tornin konserttia kuuntelemassa ollut Kaspin lapsuudenystävä sanoo, että samanlainen Kaspi on ollut aina.

– Haluan, että yleisö muistaa minut ja osaa jälkikäteen kuvailla minua, Kaspi miettii.

Ira Kaspi puhuu lämpimästi ihmisistä, jotka ovat kulkeneet hänen rinnallaan, valmentaneet ja valaneet uskoa.

– Työskentely laulunopettajani **Raili Honkanen-Korhosen** kanssa on molemminpuolista iloa. Hän kuljettaa minua sinne, minne haluan mennä. Railin tuella olen oppinut laulamaan omalla äänelläni, Kaspi kiittää.

Äänenkäytön- ja laulunopettaja Raili Honkanen-Korhonen kuvailee oppilastaan näin:

– Ääni on soitin, joka kuvaa ihmistä itseään. Ira on valoisa ja persoonallinen luonne, ja sellainen on hänen äänensäkin. Koska Ira on itsekin laulunopettaja, hän osaa ottaa pienetkin vinkit heti käyttöönsä, ja seuraavalla tunnilla voidaan mennä asiassa eteenpäin. Ira on kehittynyt paljon vuosien varrella, ja hänelle voi ennustaa pitkää ja ansiokasta uraa laulajana.

Uravalmentaja **Päivi Immonen** on toinen Kaspille tärkeä ihminen.

– Joskus, kun olen itse nähnyt kaikkialla vain seiniä, Päivi on opastanut minua löytämään oven, Ira Kaspi sanoo.

Kolmas tukija on **Taru Valkeapää**. Häneltä Kaspi on saanut yksityiskohtiin menevää ruohonjuuritason esiintymisopetusta, jota seuraava tarina havainnollistaa.

– Lauloin kerran eräässä tilaisuudessa, ja minulla oli juurikasvua! Taru läksytti minua: esiintyvän taiteilijan hiuksissa ei juurikasvu pilkota. Sellaiset pikkuasiat eivät saa tulla virheettömän lauluelämyksen ja yleisön väliin, Kaspi muistelee. ■